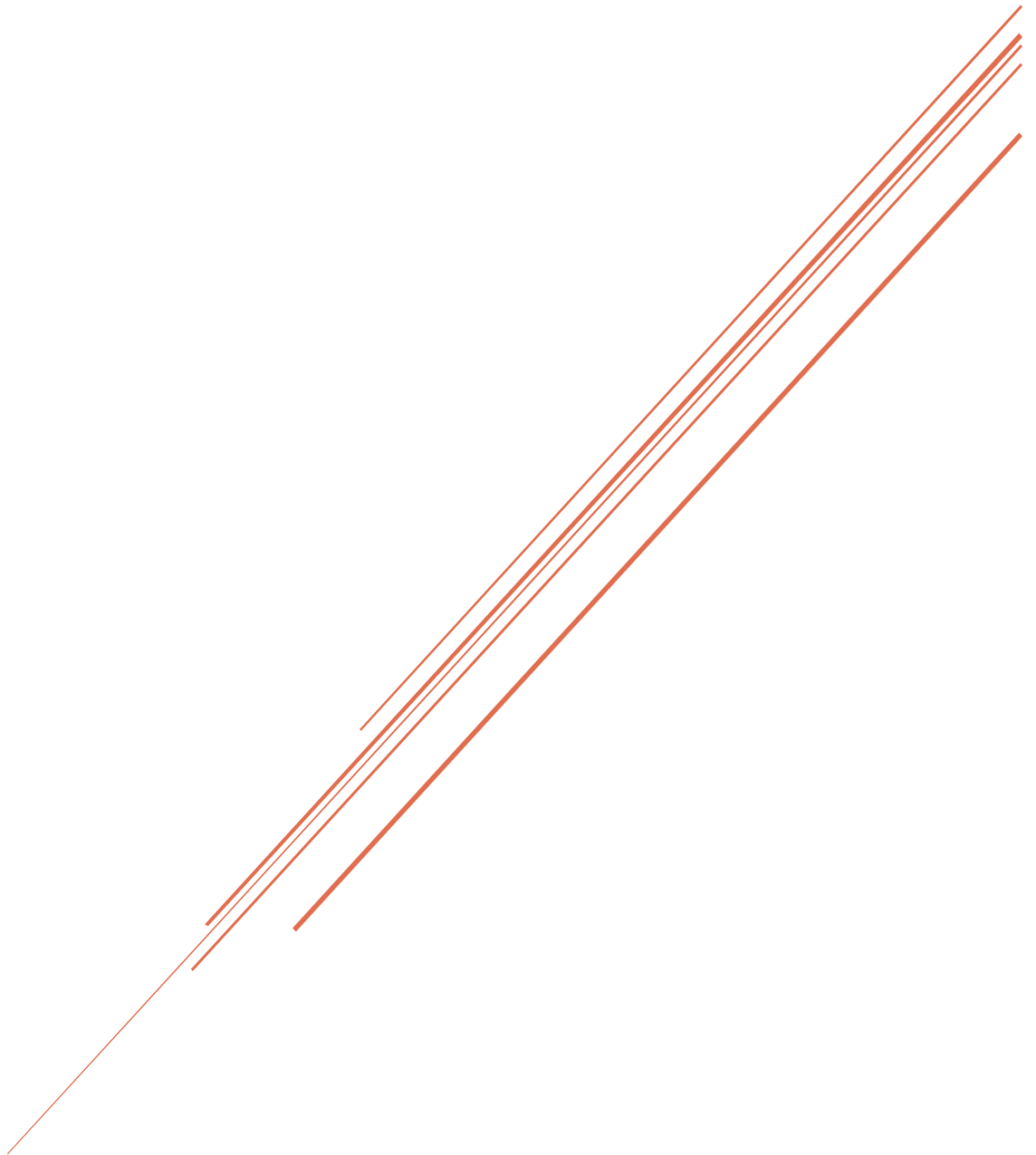

Alderspensjon 2023

Statistikknotat

Notatet er skrevet av julie.margrethe.slensvik@nav.no og jun.yin@nav.no,
22.3.2024

Sammendrag

Ved utgangen av desember 2023 var det 1 039 500 personer som mottok alderspensjon. Antallet har steget med 21 300 pensjonister siden desember 2022, noe som utgjør en økning på 2,1 prosent. I 2023 var mer enn hver femte voksenperson i Norge alderspensjonist.

NAV utbetalte 296,9 milliarder kroner i alderspensjon i 2023. Det utgjør 16,4 prosent av den norske stats utgifter, slik de framkommer i statsregnskapet.

Alderspensjonister fikk utbetalt 288 200 kroner i gjennomsnittlig årlig alderspensjon fra folketrygden i 2023 (før skatt). Det er 18 700 kroner mer enn i 2022. Økningen fra 2022 til 2023 var på 7,0 prosent. Dersom man tar hensyn til prisstigningen, så økte realverdien av gjennomsnittlig årlig alderspensjon med 1,3 prosent fra 2022 til 2023.

I løpet av 2023 ble 68 500 personer registrert som nye alderspensjonister. Det er 4 300 flere enn i 2022, hvor det var 64 200 nye alderspensjonister. Økningen fra 2022 til 2023 er på 6,7 prosent.

Gjennomsnittlig alder ved første uttak av alderspensjon var 65,6 år. For kvinner var gjennomsnittlig alder 66,2 år og for menn 65,1 år.

Per desember 2023 var det 133 300 minstepensjonister blant alderspensjonistene. Det er 13,0 prosent av alle alderspensjonister. Antallet har sunket med 1 300 fra samme tidspunkt i 2022, en nedgang på 0,9 prosent.

Per desember 2023 var det 56 900 alderspensjonister som bor i utlandet. Tilsvarende antall i desember 2022 var 53 900 – noe som utgjør en vekst på 5,6 prosent.

Innhold

Sammendrag	1
Utviklingen i 2023	3
Antall alderspensjonister øker videre	3
Flest kvinner blant de eldste mottakerne	3
Store fylkesforskjeller.....	3
Økning i sysselsetting blant alderspensjonister bosatt i Norge	5
297 milliarder til alderspensjon i 2023	6
En av fem får nå alderspensjon med nye opptjenings- og beregningsregler	6
68 500 nye mottakere av alderspensjon	6
Arbeid og ytelser før første uttak av alderspensjon i 2023	7
Store kjønnsforskjeller i arbeid uten ytelse, uføretrygd og AFP i offentlig sektor	7
Stor variasjon mellom ulike aldersgrupper	8
Gradert uttak, tillegg i pensjonen og kombinasjon med andre ytelser	9
Gradert uttak	9
Skjermingstillegg	10
Forsørgingstillegg.....	11
Alderspensjon i kombinasjon med uføretrygd	11
Nedgang i antall med minstepensjon	11
Økning i antall alderspensjonister bosatt i utlandet	12
Utvikling i alderspensjonister de siste årene.....	12
Tredoblet antall alderspensjonister siden folketrygdens etablering.....	12
Mindre kjønnsforskjeller blant nye alderspensjonister siste 10 år	13
Hver fjerde i alderen 62-66 år har tatt ut alderspensjon	14
Stadig flere kombinerer pensjon og arbeid	15
Små endringer i arbeid og ytelser før første uttak av alderspensjon.....	15
Færre minstepensjonister de siste ti årene.....	16
Minstepensjon og satser for årskullene født i 1953 eller tidligere	17
Minstepensjon og satser for personer født i årene 1954-1962	19
Stadig flere alderspensjonister bor i utlandet	20
Utviklingen i antall alderspensjonister og utbetalinger i 2024 og fremover	21
Vedlegg.....	22
Om pensjonsreformen og regelverk	22
Referanser.....	23

Utviklingen i 2023

Antall alderspensjonister øker videre

Ved utgangen av desember 2023 var det 1 039 500 personer som mottok alderspensjon. Det er 21 300 flere alderspensjonister enn per desember 2022. Ved utgangen av 2023 var hver femte voksenperson i Norge alderspensjonist, og det er ventet at antall alderspensjonister vil vokse også i årene framover.

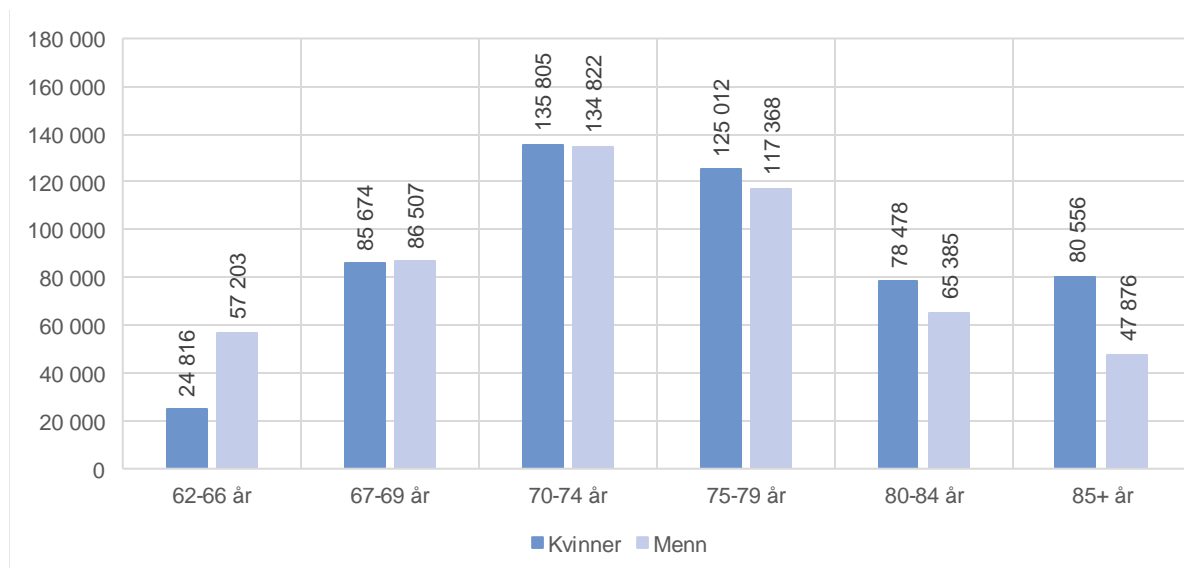
Økningen fra 2022 til 2023 var på 2,1 prosent, etter en noe svakere vekst i 2022 enn foregående år. At antallet alderspensjonister gikk noe mindre opp fra 2021 til 2022 skyldtes blant annet at det relativt sett var flere dødsfall i de eldste aldersgruppene.

Flest kvinner blant de eldste mottakerne

I alt var det 530 300 kvinner og 509 200 menn som mottok alderspensjon ved utgangen av 2023. Kvinner utgjorde med det 51,0 prosent av mottakerne, og menn 49,0 prosent. Til sammenligning var det 520 000 (51,1 prosent) kvinner og 498 200 (48,9 prosent) menn som var alderspensjonister i desember 2022.

Det var flest menn i de yngste aldersgruppene, mens kvinneandelen stiger med alderen. Kvinner lever i gjennomsnitt lenger enn menn og det gjenspeiles i kjønnsfordelingen i de eldste aldersgruppene, hvor det var en overvekt av kvinner. At det var flest menn i de yngste aldersgruppene må sees i sammenheng med at det er flere menn enn kvinner som velger å ta ut alderspensjon før fylte 67 år. At en høyere andel kvinner har uføretrygd spiller også inn, ettersom overgang fra uføretrygd til alderspensjon skjer ved 67 år.

Figur 1 Antall alderspensjonister, etter aldersgruppe og kjønn. Desember 2023

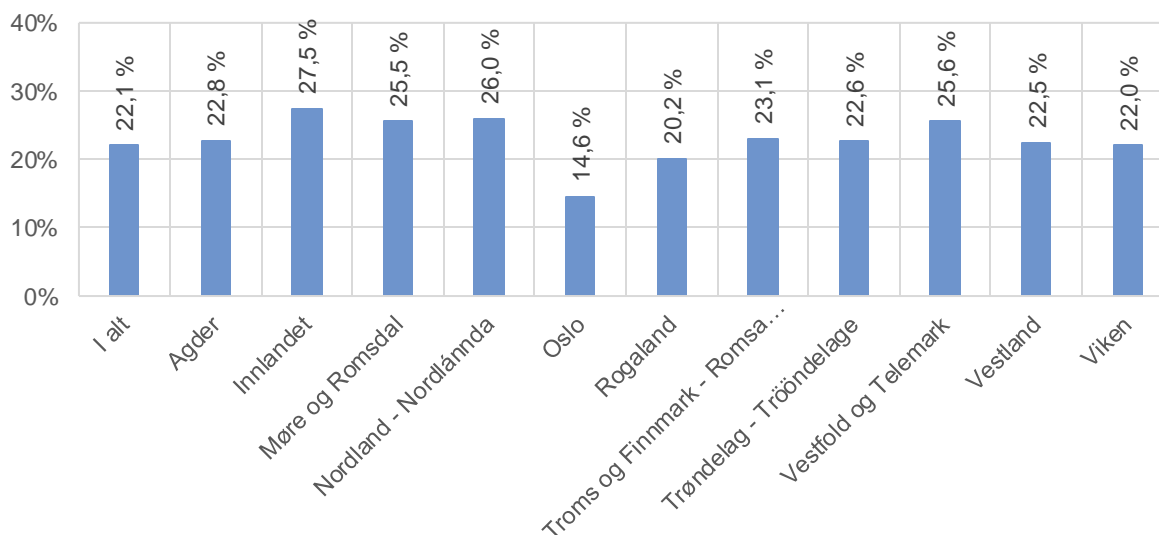
Kilde: NAV

Store fylkesforskjeller

Det var store variasjoner i hvor stor del av befolkningen over 18 år i de enkelte fylkene som mottok alderspensjon i 2023. Lavest andel var det i Oslo, hvor 14,6

prosent av befolkningen mottok alderspensjon. Høyest andel var det i Innlandet, hvor tilsvarende andel var 27,5 prosent. Forskjellene gjenspeiler i hovedsak alderssammensetningen i fylkene. Snittet i Norge¹ var 22,1 prosent.

Figur 2 Andel alderspensjonister av befolkningen 18 år eller eldre, etter fylke. Desember 2023

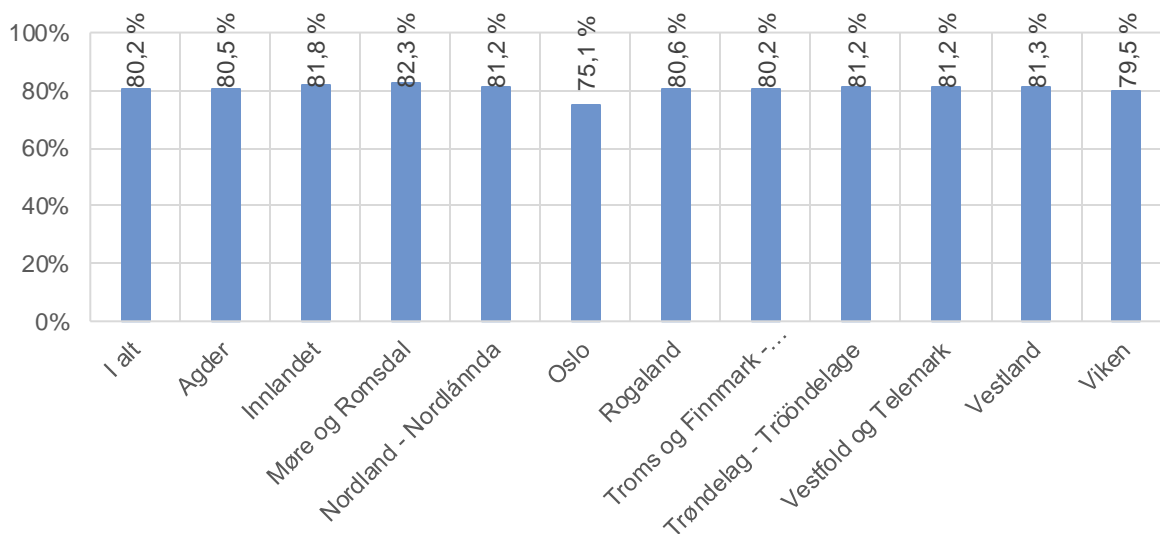
Kilde: NAV

Ser man på befolkningen som er 62 år eller eldre² var det lavest andel i Oslo, hvor 75,1 prosent av gruppen mottok alderspensjon, og høyest i Møre og Romsdal, hvor andelen var 82,3 prosent. Snittet for Norge⁵ var 80,2 prosent.

¹ Alderspensjonister i utlandet og med ukjent adresse er holdt utenfor

² I nevneren er bare 11/12 av befolkningen med alder 62 år medregnet. Dette er fordi man først kan ta ut alderpensjon måneden etter man fyller 62 år.

Figur 3 Andel alderspensjonister av befolkningen 62 år eller eldre, etter fylke. Desember 2023³

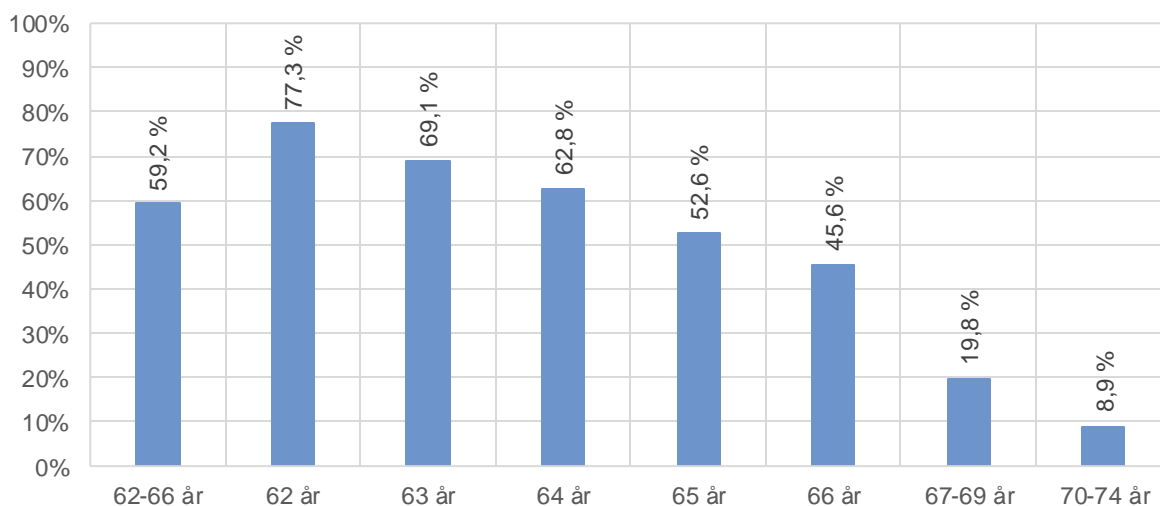

Kilde: NAV

Økning i sysselsetting blant alderspensjonister bosatt i Norge

Etter innføringen av pensjonsreformen i 2011 kan mange selv velge når de ønsker å ta ut alderspensjon, innenfor aldersintervallet 62 - 75 år. Alderspensjonen kan fritt kombineres med arbeid uten at pensjonen blir redusert.

Figur 4 Alderspensjonister (bosatt i Norge) 62-74 år som kombinerer alderspensjon med arbeid, etter alder. Prosent. Desember 2023³

Kilde: NAV

Ved slutten av 2023 var 59,2 prosent av alderspensjonistene i aldersgruppen 62 - 66 år registrert med et arbeidsforhold. For 2022 var det tilsvarende tallet 58,7 prosent.

³ I nevneren er bare 11/12 av befolkningen med alder 62 år medregnet. Dette er fordi man først kan ta ut alderspensjon måneden etter man fyller 62 år.

Blant alderspensjonistene i aldersgruppen 67 - 69 år, var 19,8 prosent helt eller delvis i arbeid i fjerde kvartal 2023, en økning på 0,9 prosentpoeng sammenlignet med året før. Tallene gjelder personer som er bosatt i Norge og som er registrert med et arbeidstakerforhold i NAVs arbeidstaker- og arbeidsgiverregister. Selvstendig næringsdrivende er ikke inkludert, og den totale andelen som arbeider ved siden av pensjonen må derfor antas å være noe høyere enn det som framkommer her.

Andelen som kombinerer arbeid og pensjon er klart lavere blant dem over 67 år, og er jevnt fallende med alder blant dem under 67 år. Pensjonister som har fylt 67 år inkluderer dem som har fått overgang til alderspensjon fra andre pensjonsytelser. Ikke minst har de uføretrygdede en begrenset tilknytning til arbeidslivet. Aldersgruppene før og etter 67 år er av den grunn ikke helt sammenlignbare.

297 milliarder til alderspensjon i 2023

NAV utbetalte 296,9 milliarder kroner i alderspensjon i 2023. Det utgjør 16,4 prosent av den norske stats utgifter, slik de framkommer i statsregnskapet⁴.

Alderspensjonister fikk utbetalt 288 200 kroner i gjennomsnittlig årlig alderspensjon fra folketrygden i 2023 (før skatt). Det er 18 700 kroner mer enn i 2022. Økningen fra 2022 til 2023 var på 7,0 prosent. Dersom man tar hensyn til prisstigningen⁵, så økte realverdien av gjennomsnittlig årlig alderspensjon med 1,3 prosent fra 2022 til 2023.

En av fem får nå alderspensjon med nye opptjenings- og beregningsregler

Med pensjonsreformen ble det innført nye regler for alderspensjon i et nytt kapittel i folketrygdloven (kapittel 20). Reglene gjelder blant annet opptjening og beregning av alderspensjonen, og pensjon etter disse reglene har blitt utbetalt siden 2016.

Personer født i 1954-1962 får en andel av pensjonen etter nye regler, mens kommende alderspensjonister født i 1963 eller senere vil få hele alderspensjonen beregnet etter nye regler. Det er omtalt i vedlegget som «kombinert ordning». Noen ganger omtales også årskullene født i 1954 – 1962 som «overgangskullene».

I løpet av første halvår 2023 passerte antallet med pensjon delvis etter de nye reglene 200 000 alderspensjonister. Ved utgangen av juni 2023 var det 226 600 personer som fikk alderspensjon delvis etter folketrygdlovens kapittel 20. Det utgjorde nå 22,0 prosent av alle alderspensjonister, slik at i overkant av hver femte alderspensjonist er berørt så langt. På samme tidspunkt i 2022 var det 169 500 alderspensjonister i denne gruppen. Veksten fra 2022 til 2023 er på 33,7 prosent.

68 500 nye mottakere av alderspensjon

I løpet av hele 2023 ble 68 500 personer registrert som nye alderspensjonister. Det er 4 300 flere enn i 2022, da det ble registrert 64 200 nye alderspensjonister. Økningen fra 2022 til 2023 er på 6,7 prosent. De fleste nye mottakerne i 2023 var 67

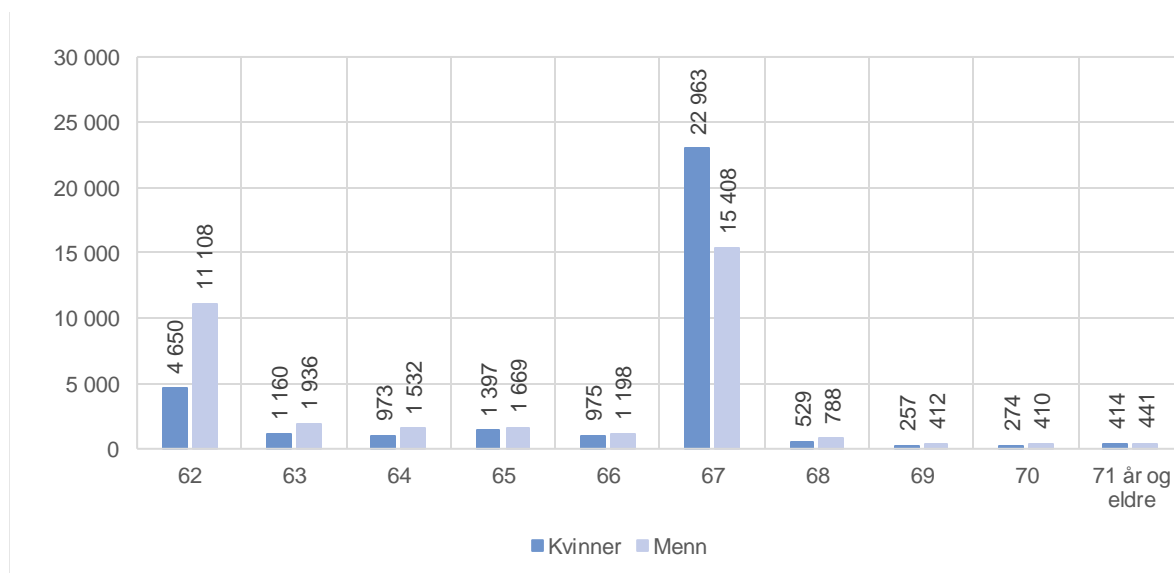
⁴ Utgifter fra statsregnskapet hentet 18.03.2024, www.ssb.no, statistikkbanktabell 10486, <https://www.ssb.no/statbank/table/10486/>. Tall beregnet med utgangspunkt i tall i millioner kroner.

⁵ I 2023 var prisveksten (KPI) på 5,5 prosent.

år (56,0 prosent) eller 62 år (23,0 prosent). Blant de som startet uttaket ved 62 år var det flest menn (70,5 prosent), mens det var flest kvinner som startet uttaket ved 67 år (59,8 prosent).

Gjennomsnittlig alder for uttak av alderspensjon var 65,6 år i 2023. For kvinner var gjennomsnittsalderen 66,2 år, mens den var 65,1 år for menn.

Figur 5 Antall nye mottakere av alderspensjon, etter kjønn og alder. Desember 2023

Kilde: NAV

Arbeid og ytelser før første uttak av alderspensjon i 2023

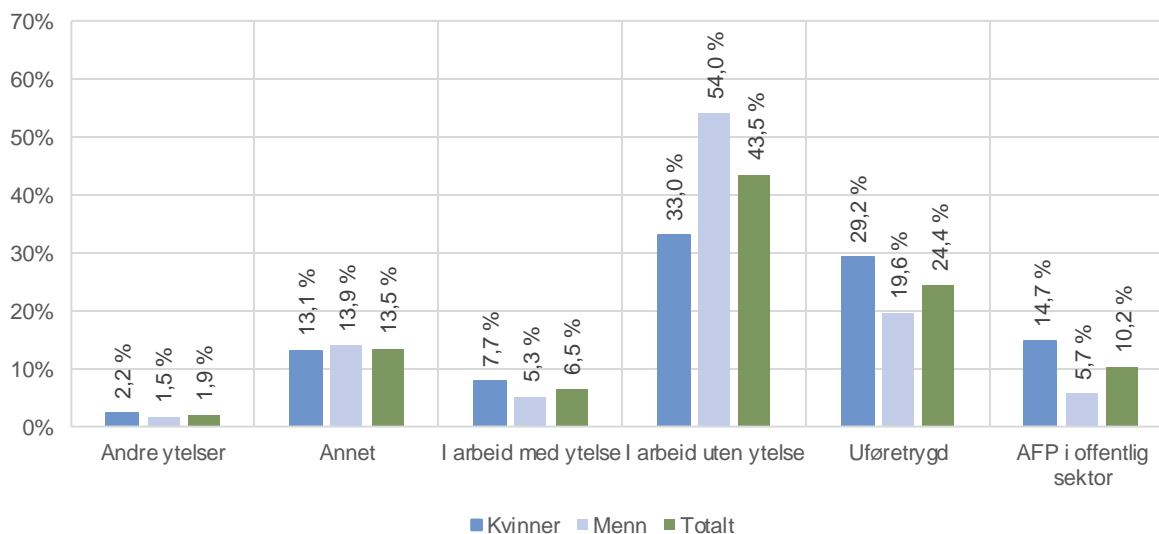
Store kjønnsforskjeller i arbeid uten ytelse, uføretrygd og AFP i offentlig sektor

Det var en klart større andel av menn enn kvinner som var registrert som kun i arbeid uten annen ytelse to måneder før de startet uttak av alderspensjon, henholdsvis 54,0 prosent menn og 33,0 prosent kvinner. Blant kvinner var det en høyere andel som var registrert med kun uføretrygd (9,6 prosentpoeng flere⁶) og kun med AFP i offentlig sektor (9,0 prosentpoeng flere⁷), sammenlignet med menn. Det henger blant annet sammen med at det er flere kvinner enn menn som mottar uføretrygd (se Uføretrygd – Kvartalsstatistikk på nav.no), og at det er en overvekt av kvinner som tar ut AFP i offentlig sektor.

⁶ Beregnet som 29,2 prosent minus 19,6 prosent

⁷ Beregnet som 14,7 prosent minus 9,7 prosent

Figur 6 Nye alderspensjonister (bosatt i Norge) 62 år eller eldre, etter status to måneder før uttak av alderspensjon og kjønn. Prosent. 2023⁸

Kilde: NAV

Stor variasjon mellom ulike aldersgrupper

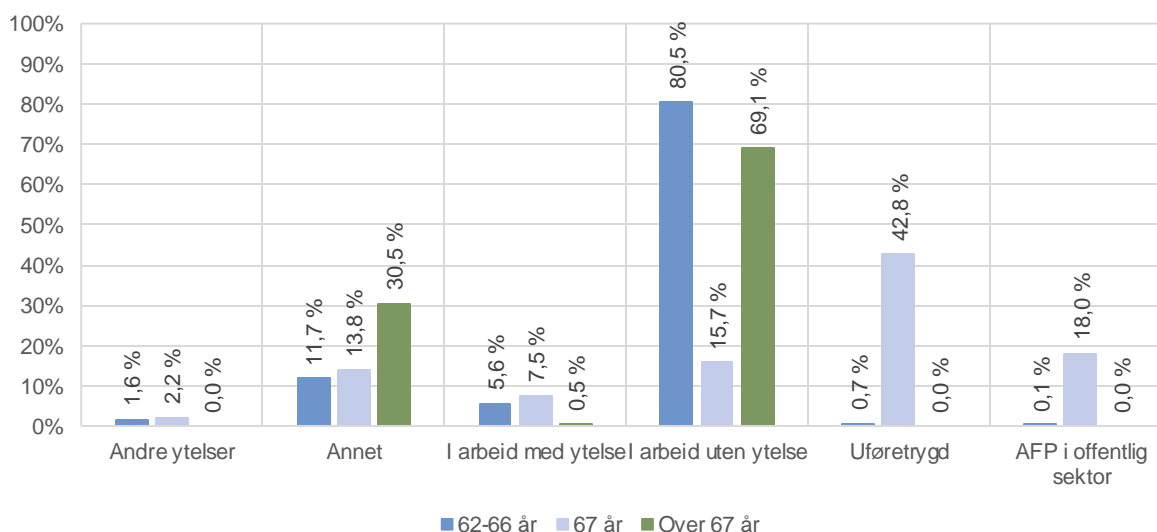
Det var en klar forskjell i tidligere status mellom alderspensjonister som tar ut pensjonen i alderen 62-66 år, dem som tar ut ved 67 år og de som tar ut enda senere. De fleste, 86,1 prosent, i alderen 62-66 år var i jobb to måneder før de startet uttaket av alderspensjon. Det tilsvarende tallet for de som var 67 år var 23,3 prosent og for de som var 68 år eller eldre var tallet 69,1 prosent.

⁸ Andre ytelser dekker blant annet dagpenger, arbeidsavklaringspenger eller gjenlevendepensjon

Arbeidstakere med ytelse er arbeidstakere som samtidig mottar blant annet uføretrygd, AFP i offentlig sektor, dagpenger, arbeidsavklaringspenger og gjenlevendepensjon.

Annet omfatter bl.a. mottakere av særalderspensjon eller annen tjenestepensjon som ikke er i arbeid, selvstendig næringsdrivende, mottakere av sosialhjelp, samt hjemmевærende som blir forsørget av ektefelle/partner.

Figur 7 Nye alderspensjonister (bosatt i Norge) 62 år eller eldre, etter status to måneder før uttak av alderspensjon og alder. Prosent. 2023⁹

Kilde: NAV

Blant de som var 67 år da de startet uttak av alderspensjon i 2023, mottok 42,8 prosent kun uføretrygd to måneder tidligere, mens tallet for de i alderen 62-66 år var kun 0,7 prosent. En viktig årsak er at uføretrygd opphører ved 67 år, slik at mottakere av uføretrygd på det tidspunktet går over til alderspensjon. Det er også årsaken til at ingen av personene som var over 67 år mottok kun uføretrygd to måneder før de startet uttak av alderspensjon. Også ytelse til gjenlevende ektefelle og avtalefestet pensjon i offentlig sektor opphører når mottakeren blir 67 år, og påvirker dermed aldersfordelingen for andre ytelser.

Gradert uttak, tillegg i pensjonen og kombinasjon med andre ytelser

Gradert uttak

Det var i alt 18 500 alderspensjonister som tok ut delvis alderspensjon, såkalt gradert uttak, ved utgangen av 2023. Det er en økning på 4,4 prosent sammenlignet med desember 2022, da det var 17 800 alderspensjonister med gradert uttak. Mulighet til å ta ut gradert alderspensjon ble innført med pensjonsreformen i 2011, og man kan ta ut 20, 40, 50, 60 eller 80 prosent av full alderspensjon når man har gradert uttak. Uttaket er uavhengig av hvor mye man arbeider. 36,3 prosent av de som hadde gradert uttak tok ut 20 prosent.

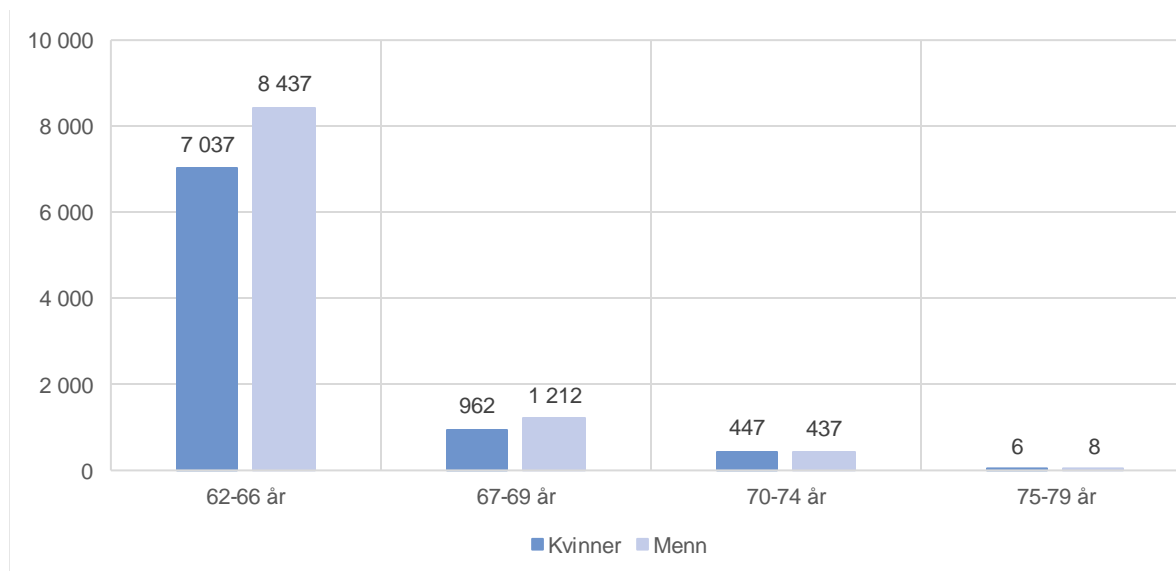
⁹ Andre ytelser dekker blant annet dagpenger, arbeidsavklaringspenger eller pensjon til etterlatte

Arbeidstakere med ytelse er arbeidstakere som samtidig mottar blant annet uføretrygd, AFP i offentlig sektor, dagpenger, arbeidsavklaringspenger og gjenlevendepensjon.

Annet omfatter bl.a. mottakere av særalderspensjon eller annen tjenestepensjon som ikke er i arbeid, selvstendig næringsdrivende, mottakere av sosialhjelp, samt hjemmевærende som blir forsørget av ektefelle/partner.

Gradert uttak var mest vanlig i aldersgruppen 62-66 år. I den aldersgruppen var det 15 500 alderspensjonister med delvis uttak. Det utgjør 18,9 prosent av alle alderspensjonister i gruppen. 28,4 prosent av de kvinnelige alderspensjonistene i gruppen mottok gradert pensjon ved utgangen av 2023, mens den tilsvarende andelen for menn var 14,7 prosent.

Figur 8 Antall alderspensjonister med gradert uttak, etter kjønn. Desember 2023.

Kilde: NAV

Det var få alderspensjonister i alderen 67-69 år med gradert uttak i 2023. Ved utgangen av året var det kun 2 200 personer i gruppen som tok ut gradert alderspensjon, tilsvarende 1,3 prosent. I de eldre aldersgruppene var andelen med gradert uttak enda lavere. Personer født før 1943 har ikke hatt mulighet til gradert uttak, mens personer i 1943-kullet har hatt mulighet til å bli inkludert i «revidert ordning» (se vedlegget for mer informasjon om revidert ordning).

Det var kun mindre forskjeller i andel av alderspensjonister som har gradert uttak mellom de ulike fylkene, hvor tallene varierer mellom 1,6 prosent (Nordland – Nordlånnda og Troms og Finnmark – Romsa ja Finnmárku) og 2,0 prosent (Rogaland).

Skjermingstillegg

Personer født 1944–53 som har mottatt uføretrygd og går over til alderspensjon, får et skjermingstillegg som en del av alderspensjonen. Skjermingstillegget gir en delvis kompensasjon for levealdersjusteringen. Ved utgangen av 2023 var det 159 200 personer som mottok skjermingstillegg. Det er en nedgang på 3,2 prosent sammenlignet med desember 2022, da det var 164 400 personer som mottok skjermingstillegg.

Forsørgingstillegg

Ved utgangen av 2023 var det 740 alderspensjonister som mottok forsørgingstillegg for ektefelle, og 270 alderspensjonister som mottok forsørgingstillegg for barn. Fra og med 2022 innvilges det ikke nye forsørgingstillegg til alderspensjonen (med noen overgangsregler). Det er vedtatt at forsørgingstillegg blir gradvis faset ut i perioden 2022-2024¹⁰. Nedtrappingen gjennomføres med utbetaling av 67 prosent av forsørgingstillegg i 2023, 33 prosent i 2024 og i 2025 får man ikke lenger forsørgingstillegg.

Det ble også innført skjerpede krav til bosted 1. juli 2020. Etter endringen må både alderspensjonisten og barnet eller ektefellen som forsørges enten bo i Norge, innenfor EØS-området eller i et annet land Norge har trygdeavtale med.

Alderspensjon i kombinasjon med uføretrygd

Det var 2 000 som kombinerte alderspensjon og gradert uføretrygd ved utgangen av desember 2023. Det er lavere enn i desember 2022, da 2 100 personer hadde en slik kombinasjon. 56,0 prosent av personene som kombinerte alderspensjon og gradert uføretrygd i desember 2023 var kvinner.

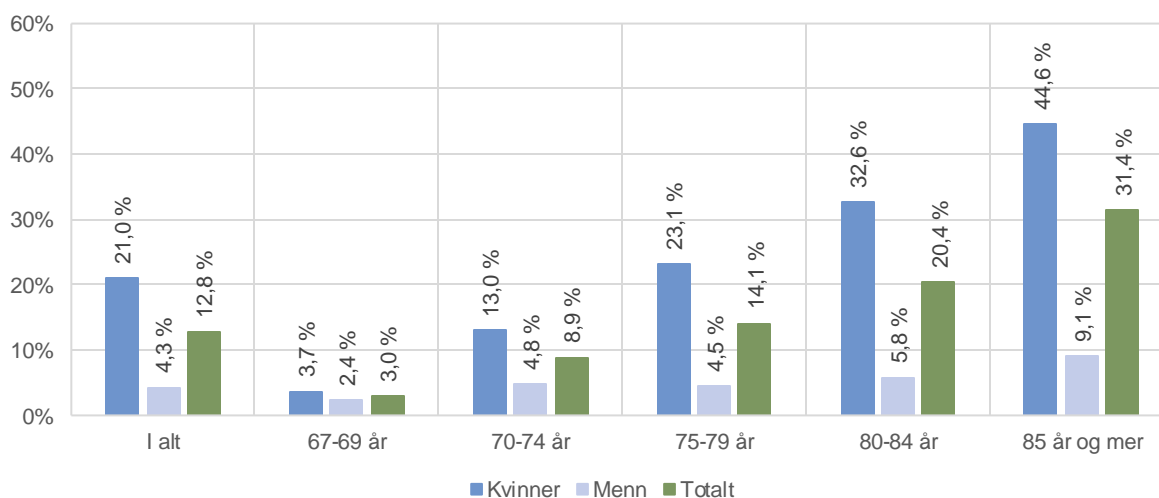
Nedgang i antall med minstepensjon

Blant alle alderspensjonistene var det 12,8 prosent som mottok en minstepensjon ved utgangen av 2023, en liten nedgang sammenlignet med desember 2022, da 13,2 prosent av alderspensjonistene mottok minstepensjon. I alt var det 133 300 alderspensjonister som mottok minstepensjon ved utgangen av 2023, en nedgang på 0,9 prosent sammenlignet med utgangen av 2022, da det tilsvarende tallet var 134 500.

Det var en klart større andel kvinner enn menn som mottok minstepensjon. Andelen blant kvinner var 21,0 prosent, mens det kun var 4,3 prosent av mennene som var minstepensjonister. Det var særlig de eldre kvinnene som mottok minstepensjonsnivå. 44,6 prosent av alle kvinnelige alderspensjonister som var 85 år eller mer, faller inn under definisjonen av minstepensjonist. For menn i den samme aldersgruppen var andelen 9,1 prosent.

¹⁰ Se mer informasjon på nav.no, <https://www.nav.no/no/person/pensjon/alderspensjon/relatert-informasjon/forsorgingstillegg>

Figur 9 Andel minstepensjonister av alle alderspensjonister, etter alder og kjønn.
Desember 2023

Kilde: NAV

Per 2023 var det totalt fem ulike satser for minste pensjonsnivå. Se kapitlene «Minstepensjon og satser for årskullene født i 1953 eller tidligere» og «Minstepensjon og satser for personer født i årene 1954-1962» for detaljert informasjon om antall mottakere av minstepensjon etter de ulike satsene.

Økning i antall alderspensjonister bosatt i utlandet

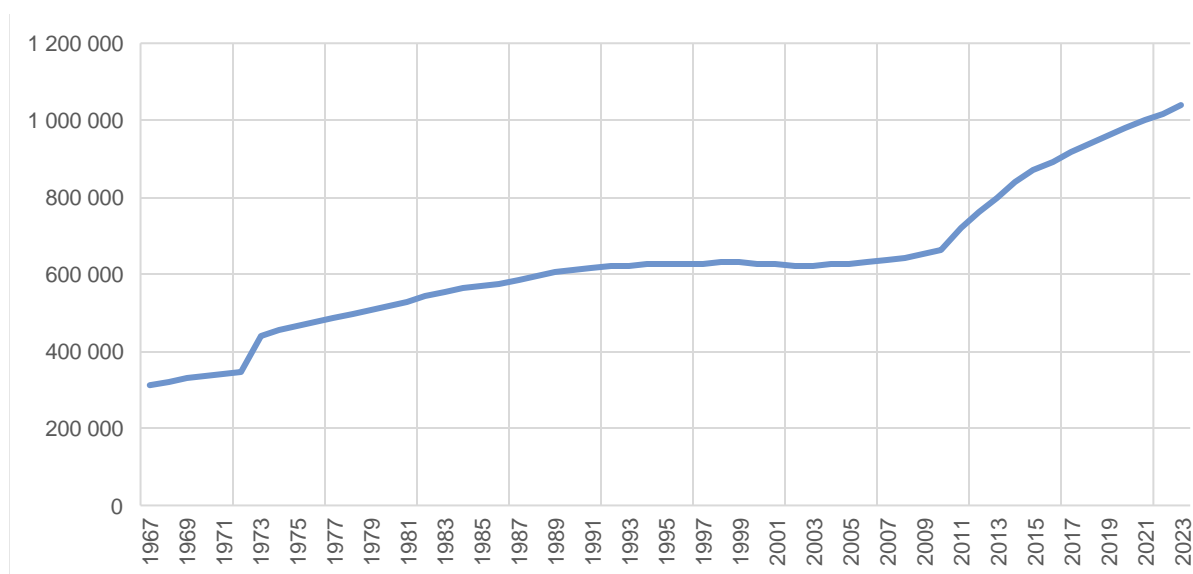
Ved utgangen av 2023 var det 56 900 alderspensjonister, tilsvarende 5,5 prosent av alle alderspensjonister i året, som var bosatt i utlandet. Det er en økning på 5,6 prosent siden 2022, og 51,0 prosent siden 2013. Til sammenligning har antall alderspensjonister bosatt i Norge økt 1,9 prosent siden 2022 og 28,8 prosent siden 2013.

Utvikling i alderspensjonister de siste årene

Tredoblet antall alderspensjonister siden folketrygdens etablering

Folketrygden trådte i kraft 1. januar. Siden den gang har antallet alderspensjonister mer enn tredoblet seg. Ved utgangen av 1967 var det 312 200 pensjonister, mens det i desember 2023 var 1 039 500.

Figur 10 Antall alderspensjonister per desember. 1967 - 2023

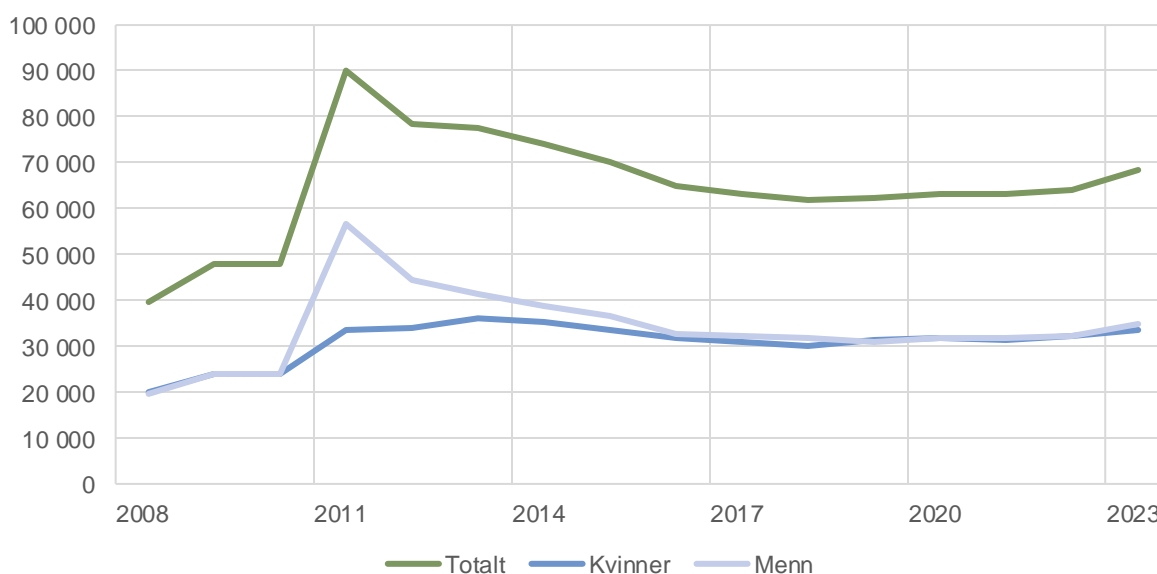

Kilde: NAV

Mindre kjønnsforskjeller blant nye alderspensjonister siste 10 år

Enkelte perioder skiller seg ut med større vekst enn andre. I 1973 ble den alminnelige aldersgrensen for alderspensjon senket fra 70 år til 67 år. I 2011 og etterfølgende år er det igjen stor vekst i antall alderspensjonister. Økningen man observerer skyldes i hovedsak to forhold: pensjonsreformen fra 2011 (St.mld. nr. 12 (2004-2005), St.mld. nr. 5 (2006-2007), NOU 2022:7) og at de store etterkrigskullene nådde pensjonsalder. Ett av elementene i pensjonsreformen fra 2011 var å senke nedre aldersgrense for mulig uttak av alderspensjon fra 67 år til 62 år (gitt at de har tilstrekkelig opptjening), og mange valgte å benytte seg av denne muligheten.

Figur 11 Antall nye alderspensjonister i løpet av året. 2008-2023

Kilde: NAV

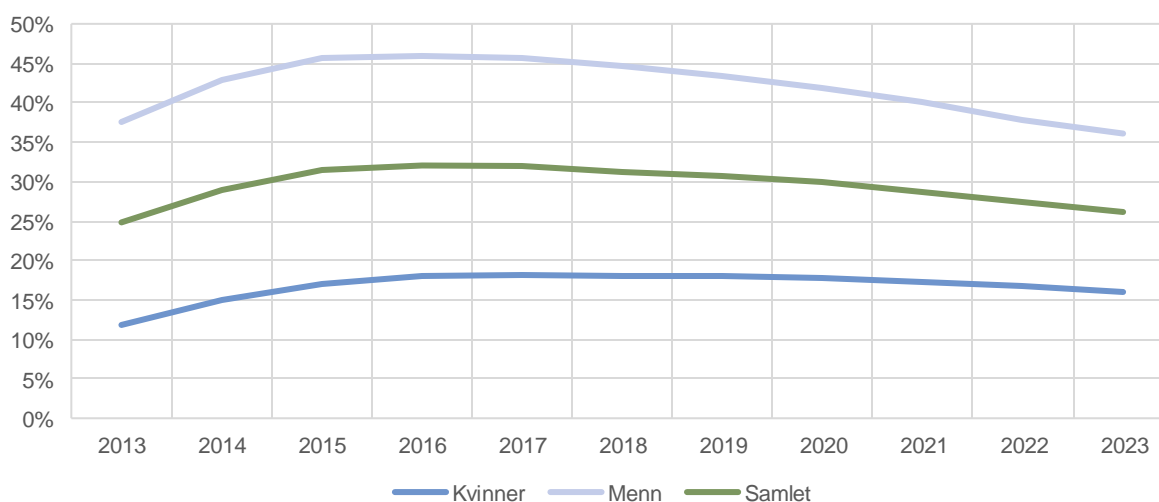
I løpet av hele 2023 ble 68 500 personer registrert som nye alderspensjonister. Det er det høyeste antallet som er registrert etter 2015. Andelen menn og kvinner blant nye alderspensjonister har blitt likere i løpet av de 10 siste årene. I 2013 var 46,5 prosent av alle nye alderspensjonister kvinner, mens det samme tallet var 49,0 prosent i 2023. I 2022 var kvinneandelen 50,0 prosent.

Hver fjerde i alderen 62-66 år har tatt ut alderspensjon

Etter innføringen av pensjonsreformen i 2011 ble det mulig å ta ut alderspensjon fra 62 år, samt å kombinere jobb og uttak av alderspensjon. Andelen av befolkningen som valgte å ta ut pensjon før fylte 67 år økte mye i de første årene etter reformen. De siste årene har trenden snudd til noe reduksjon i andelen med uttak. Fra desember 2022 til samme tidspunkt i 2023 var nedgangen på 1,1 prosentpoeng (samlet for menn og kvinner).

Per desember 2023 mottok 26,2 prosent av befolkningen i aldersgruppa 62-66 år alderspensjon.¹¹ Det er store forskjeller mellom kjønnene: 36,1 prosent av mennene i denne aldersgruppen mottok alderspensjon – mot 16,1 prosent av kvinnene. Noen ganger omtales uttak av alderspensjon før 67 år som «tidlig» uttak. De viktigste årsakene til kjønnsforskjellen ved uttak i alderen 62-66 år er at kvinner i mindre grad enn menn oppfyller vilkårene for å ta ut tidlig alderspensjon og at flere kvinner allerede mottar full uføretrygd eller andre pensjoner og trygdeutbetalinger. Allikevel er det slik at kvinner som oppfyller vilkårene, også har lavere uttakstilbøyelighet. I hele perioden 2013 til 2023 var det færre kvinner enn menn i aldersgruppen 62-66 år som mottok alderspensjon.

Figur 12 Mottakere av alderspensjon som andel av befolkningen i aldersgruppen 62-66 år, etter kjønn. Desember. 2013-2023¹¹

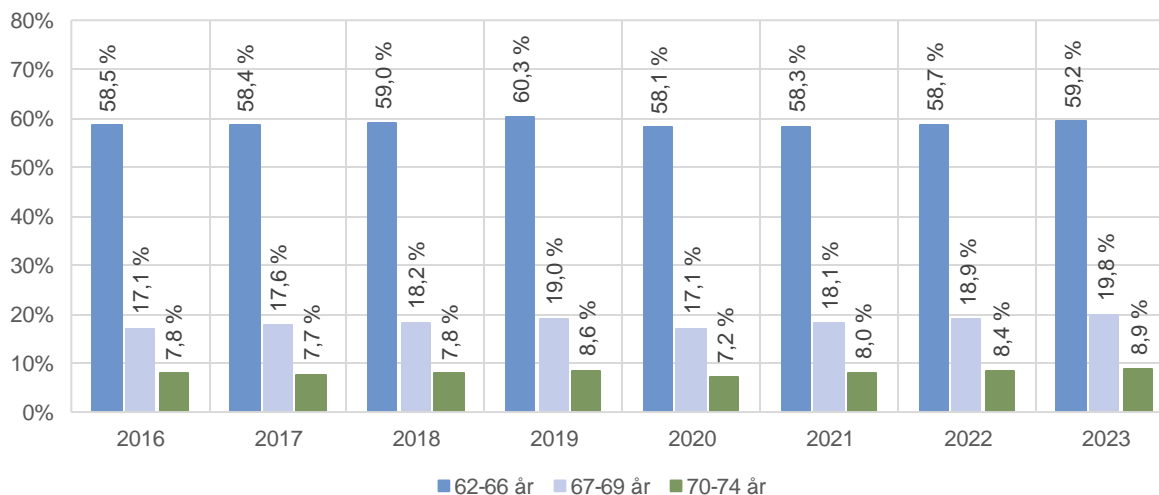
Kilde: NAV

¹¹ Alderspensjonister bosatt i Norge – som andel av den norske befolkningen 62-66 år. I nevneren er bare 11/12 av befolkningen med alder 62 år medregnet. Dette er fordi man først kan ta ut alderspensjon måneden etter man fyller 62 år

Stadig flere kombinerer pensjon og arbeid

Trenden de siste årene har vært at stadig flere alderspensjonister kombinerer uttak av alderspensjon med arbeid. Det var en større nedgang fra 2019 til 2020, men andelen har siden steget noe alle påfølgende år.

Figur 13 Andel alderspensjonister (bosatt i Norge) 62-74 år som kombinerer alderspensjon med arbeid per desember, etter alder. Prosent. 2016 - 2023¹²

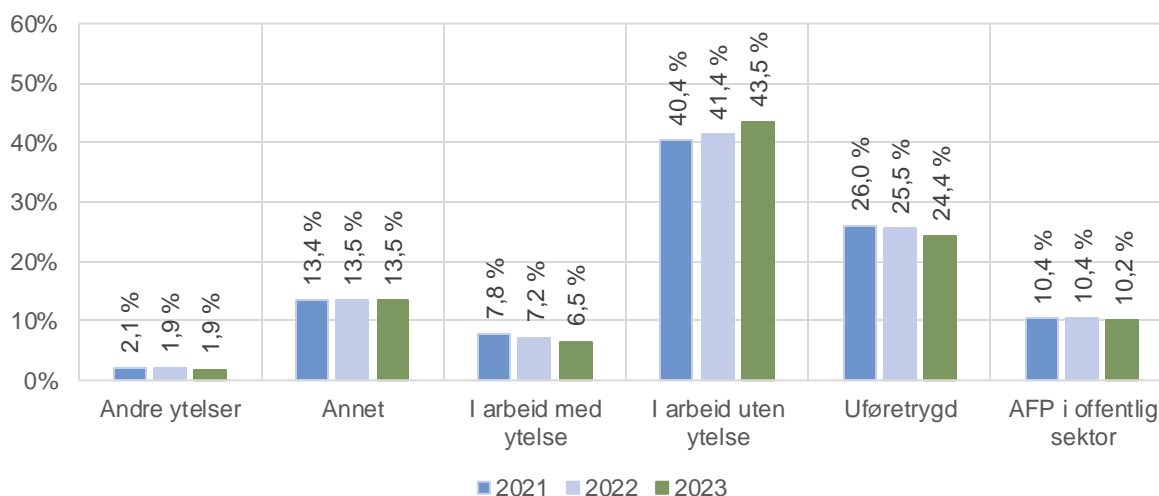
Kilde: NAV

Små endringer i arbeid og ytelser før første uttak av alderspensjon

I 2023 var 43,5 prosent av nye mottakere av alderspensjon bosatt i Norge registrert med kun et arbeidsforhold to måneder før de startet første uttak av alderspensjon. Det er en økning sammenlignet med de to foregående årene. Det var 6,5 prosent som var registrert med både et arbeidsforhold og en ytelse, en nedgang sammenlignet med 2021 og 2022. Arbeidstakere med ytelse er arbeidstakere som samtidig mottar blant annet uføretrygd, AFP i offentlig sektor, dagpenger, arbeidsavklaringspenger og gjenlevendepensjon.

¹² I nevneren er bare 11/12 av befolkningen med alder 62 år medregnet. Dette er fordi man først kan ta ut alderspensjon måneden etter man fyller 62 år

Figur 14 Nye alderspensjonister (bosatt i Norge) 62 år eller eldre, etter status to måneder før uttak av alderpensjon. Prosent. 2021 – 2023

Kilde: NAV

24,4 prosent var registrert kun med uføretrygd to måneder før uttaket av alderpensjon i 2023. Det er en nedgang sammenlignet med 2021 og 2022, da andelen var henholdsvis 26,0 prosent og 25,5 prosent. Det er også en god del alderspensjonister som kun har mottatt avtalefestet pensjon (AFP) i offentlig sektor før de blir alderspensjonister¹³. I 2023 gjaldt det 10,2 prosent av de nye alderspensjonistene. Det er på samme nivå som de to foregående årene. 1,9 prosent av de nye alderspensjonistene har kun mottatt andre ytelser, som dagpenger, arbeidsavklaringspenger eller gjenlevendepensjon. Også denne andelen er stabil i perioden 2021-2023. I tillegg er 13,5 prosent oppført med annet. Annet omfatter bl.a. mottakere av særalderspensjon eller annen tjenstepensjon som ikke er i arbeid, selvstendig næringsdrivende, mottakere av sosialhjelp, samt hjemmeværende som blir forsørget av ektefelle/partner. Også denne andelen er mer eller mindre uendret de tre siste årene.

Færre minstepensjonister de siste ti årene

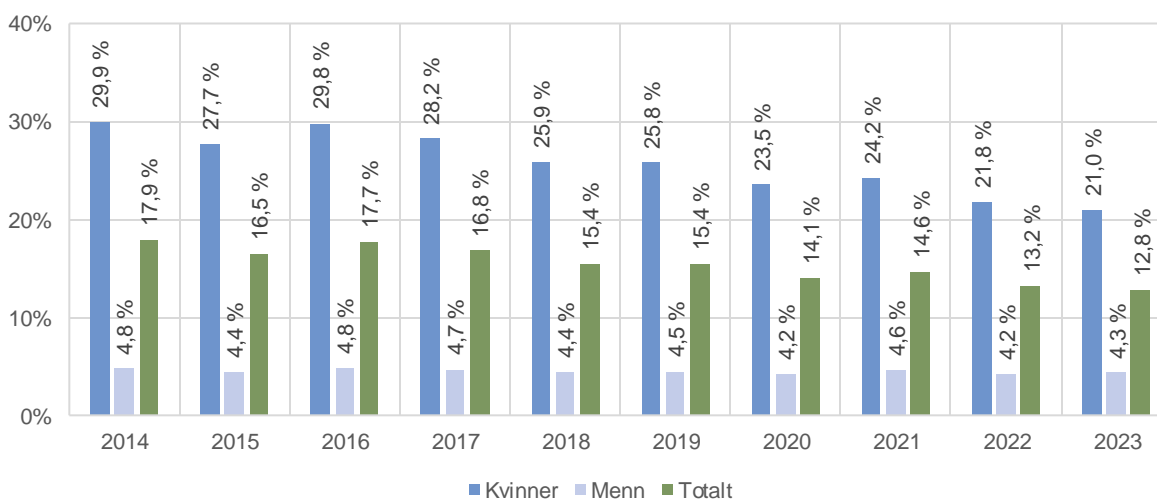
Andelen av alderspensjonister som mottar minstepensjon har blitt stadig lavere de siste 10 årene. Unntaket var i 2016, da det var en økning i forbindelse med at Stortinget hevet satsene for minste pensjonsnivå, slik at flere ble omfattet. Det har vært flere justeringer av satsene i perioden utover den i 2016, men ingen av disse har ført til endringer som har påvirket den langsiktige trenden. Utviklingen påvirkes også av at yngre kull av alderspensjonister (født i 1954 eller senere) har mer opptjening til alderspensjon enn de eldre kullene (født i 1953 eller tidligere). I desember 2014 mottok 17,9 prosent av alle alderspensjonister minstepensjon. Den

¹³ Det er noe underrapportering av antallet med AFP i offentlig sektor, som kan medføre at noen blir plassert i «annet»-kategorien.

andelen var sunket til 12,8 prosent i 2023. Det er særlig andelen kvinner som har gått ned, fra 29,9 prosent i desember 2014 til 21,0 prosent i 2023.

Totalt sett har antall alderspensjonister som mottar minstepensjon gått ned med 11,1 prosent de ti siste årene, fra 149 900 i 2014 til 133 300 i 2023.¹⁴

Figur 15 Andel minstepensjonister av alle pensjonister per desember, etter kjønn. 2014 - 2023

Kilde: NAV

Minstepensjon og satser for årskullene født i 1953 eller tidligere

Tidligere i notatet omtales de ulike pensjonsreglene og innfasing av regelverk. For alderspensjonister født i 1953 eller tidligere gjelder «revidert ordning» eller «gammel ordning» (se vedlegget). Satsene for minste pensjonsnivå er beskrevet i folketrygdlovens kapittel 19, og det er totalt fem satser: Lav sats, ordinær sats, høy sats, særskilt sats for enslige og særskilt sats for personer som forsørger ektefelle over 60 år.

I tillegg til disse fem satsene blir man også regnet som minstepensjonist dersom man mottok særtillegg i alderspensjonen før pensjonsreformen trådte i kraft i 2011. Særtillegg var tillegget som ble gitt til minstepensjonister før reformen. Etter 2011 ble det ikke innvilget nye særtillegg, og i stedet ble det gitt andre tillegg til alderspensjonen.

Hvilken minstesats som er aktuell, avhenger av blant annet sivilstand, hvilke ytelser den eventuelle ektefelle/partner/samboeren mottar og ektefelle/partnerens/samboerens inntekt.¹⁵ For enslige er det kun én sats: «særskilt

¹⁴ Det har tidligere vært avdekket et avvik feil i statistikken om minstepensjon. Fra og med september 2020 er statistikken korrekt. En tid ble det foretatt manuelle korrigeringer av statistikken mellom 2019 og august 2020, men disse manuelle korrigeringene foretas ikke lenger. Aviket blir mindre bakover i tid. Se «Om statistikken» på nav.no for mer beskrivelse.

¹⁵ Det er bare hovedtrekk i regelverket som er beskrevet her.

sats for enslige».¹⁶ I desember 2023 var det 81 600 alderspensjonister født 1953 eller tidligere med en alderspensjon tilsvarende særskilt sats for enslige. Det tilsvarer 61,2 prosent av alle alderspensjonister som mottar minstepensjon. Denne satsen vært hevet flere ganger de siste årene. Det har gitt høyere utbetalinger til de enslige minstepensjonistene, samtidig som flere har blitt omfattet av minstenivået.

For gifte og samboende er det oftest tre satser som er aktuelle: Lav, ordinær og høy sats. I tillegg anvendes i noen tilfeller «særskilt sats for personer som forsørger ektefelle over 60 år». Lav sats er for alderspensjonister med en ektefelle/partner som også er alderspensjonist eller mottar avtalefestet pensjon (AFP) i offentlig sektor. Per desember 2023 var det 34 600 minstepensjonister født i 1953 eller tidligere med slik sats.¹⁷ Det utgjør 26,0 prosent av alle alderspensjonister som mottar minstepensjon.

Hvis ektefelle/partner ikke er alderspensjonist eller mottar AFP i offentlig sektor, og samtidig har en inntekt over et visst nivå (folketrygdens grunnbeløp multiplisert med to) – så anvendes ordinær sats. Denne satsen gjelder også for alderspensjonister som bor sammen med ektefelle/partner som er ufør. I desember 2023 var det 5 200 alderspensjonister med minste pensjonsnivå etter ordinær sats. Det er 3,9 prosent av minstepensjonistene.

Samboere med felles barn er likestilt med gifte. En samboende alderspensjonist uten felles barn kan få ordinær sats dersom samboeren har inntekt høyere enn to ganger folketrygdens grunnbeløp eller mottar en av følgende ytelser: alderspensjon, uføretrygd, AFP i offentlig sektor, ytelser til gjenlevende ektefelle eller ytelser til tidligere familiepleier.

Høy sats er aktuell dersom ektefelle/samboer har inntekt lavere enn to ganger folketrygdens grunnbeløp, og ektefellen ikke mottar noen av ytelsene nevnt over. 3 000 personer var minstepensjonister etter høy sats – 2,3 prosent av minstepensjonistene.

¹⁶ Gifte som ikke lever sammen kan i noen tilfeller også bli regnet enslige i denne sammenhengen: Et eksempel er når ektefelle/partner er på langvarig sykehjemsopphold.

¹⁷ Mange av disse alderspensjonistene er i tillegg omfattet av den såkalte pensjonistpar-garantien om at ektepar hvor begge er alderspensjonister, ikke skal motta en samlet alderspensjon (for begge) under to ganger ordinær sats.

Tabell 1 Satser for minste pensjonsnivå og antall mottakere. Desember 2023

Satser for minste pensjonsnivå (Kap. 19)		Satser for garantipensjon (Kap. 20)	Antall
I alt			133 256
Født 1953 eller tidligere	Lav sats	–	34 636
	Ordinær sats	–	5 240
	Høy sats	–	3 050
	Særskilt sats for enslige	–	81 560
	Særskilt sats - forsørger ektefelle over 60 år	–	479
	Regler før 2011 (særtilllegg uten andre minstetillegg)	–	2 331
Født 1954 eller senere	Lav sats	Ordinær sats	162
	Ordinær sats	Ordinær sats	227
	Høy sats	Høy sats	64
	Særskilt sats for enslige	Høy sats	4 511
Annet	Ukjent	Ukjent	996

Kilde: Nav

Minstepensjon og satser for personer født i årene 1954-1962

Noen ganger kalles reglene for årskullene 1954-1962 for «kombinert ordning». Årsaken er at de såkalte overgangskullene født i 1954-1962 skal ha alderspensjonen beregnet etter to regelverk: folketrygdlovens kapittel 19 og kapittel 20, «gamle» og «nye» regler. Derfor skal også satser fra de to regelverkene vektles sammen for minstepensjonister¹⁸. Det er fem aktuelle satser for minste pensjonsnivå etter kapittel 19 og to satser for garantipensjon etter kapittel 20. Videre har årskullene fra 1954 til 1962 ulike andeler av pensjon fra kapittel 19 og kapittel 20 i beregningen av endelig pensjon (se tidligere omtale), og dette gjelder også minstesatsene. Satsene etter folketrygdlovens kapittel 19 er allerede omtalt over. For garantipensjon (folketrygdlovens kapittel 20) gjelder følgende to satser: Ordinær sats og høy sats. Ordinær sats gis til alderspensjonister med ektefelle, partner eller samboer med inntekt over to grunnbeløp eller som mottar uføretrygd, alderspensjon eller AFP i offentlig sektor. Høy sats gjelder for enslige. Den anvendes også for gifte, partnere og samboere med inntekt under to grunnbeløp og som ikke mottar ytelsene omtalt over.

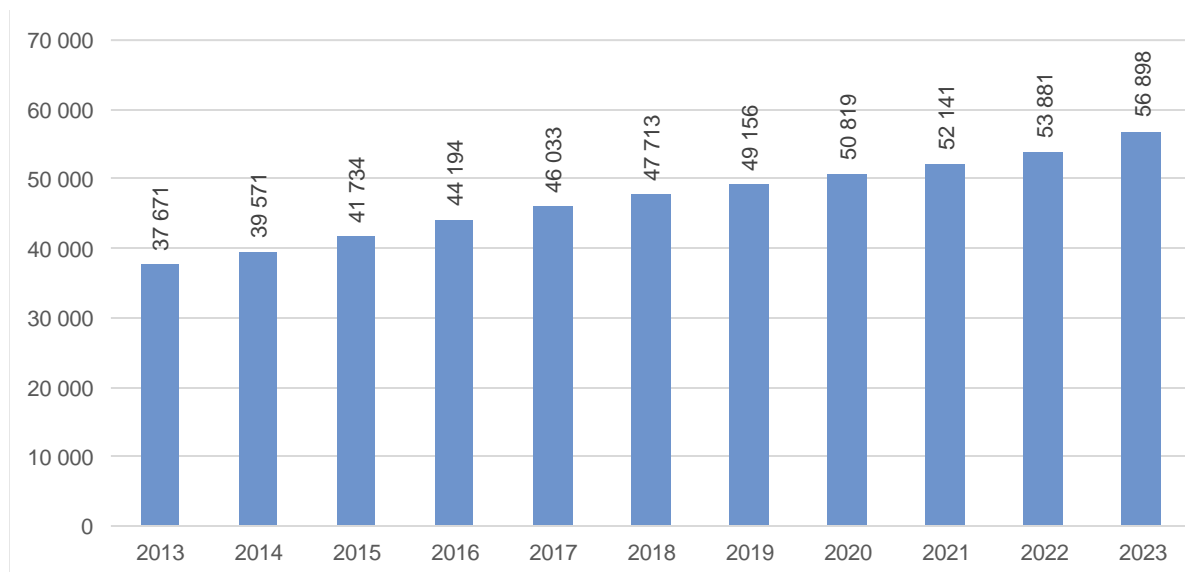
Siden man må være 67 år eller eldre for å regnes som minstepensjonist, er det foreløpig personer født i perioden 1954-1956 som inngår i statistikken over minstepensjonister med kombinert sats. Det er klart flest med kombinasjonen av særskilt sats for enslige etter folketrygdens kapittel 19 og høy sats etter folketrygdlovens kapittel 20. Ved utgangen av 2023 var antallet 4 500 personer, noe som utgjør 3,4 prosent av alle minstepensjonister. Dette er typisk enslige minstepensjonister. De andre kombinasjonene av satser har mer beskjedne antall per desember 2023. Samtidig er det grunn til å vente økning i tiden framover – etter hvert som flere årskull med alderspensjonister passerer 67 år.

¹⁸ Beregningen av sammenvektet sats følger utregningen av såkalt «minstenivåtillegg individuelt». Se folketrygdloven § 20-19 andre ledd og § 19-15 andre ledd.

Stadig flere alderspensjonister bor i utlandet

Det er stadig flere alderspensjonister som bor i utlandet. Det samlede antallet alderspensjonister har økt betydelig de siste årene, ikke minst i tiden etter pensjonsreformen, og det kan derfor være grunn til å forvente at antall utlandsboende vokser som følge av at det totale antallet går opp. Likevel ser vi en vekst utover trenden i samlet antall alderspensjonister. Siden 2013 har antallet alderspensjonister, inkludert bosatte i utlandet, vokst med 29,9 prosent, noe som er klart lavere enn 51,1 prosent vekst for alderspensjonister som er bosatt i utlandet.

Figur 16 Antall alderspensjonister som bor i utlandet per desember. 2013 - 2023

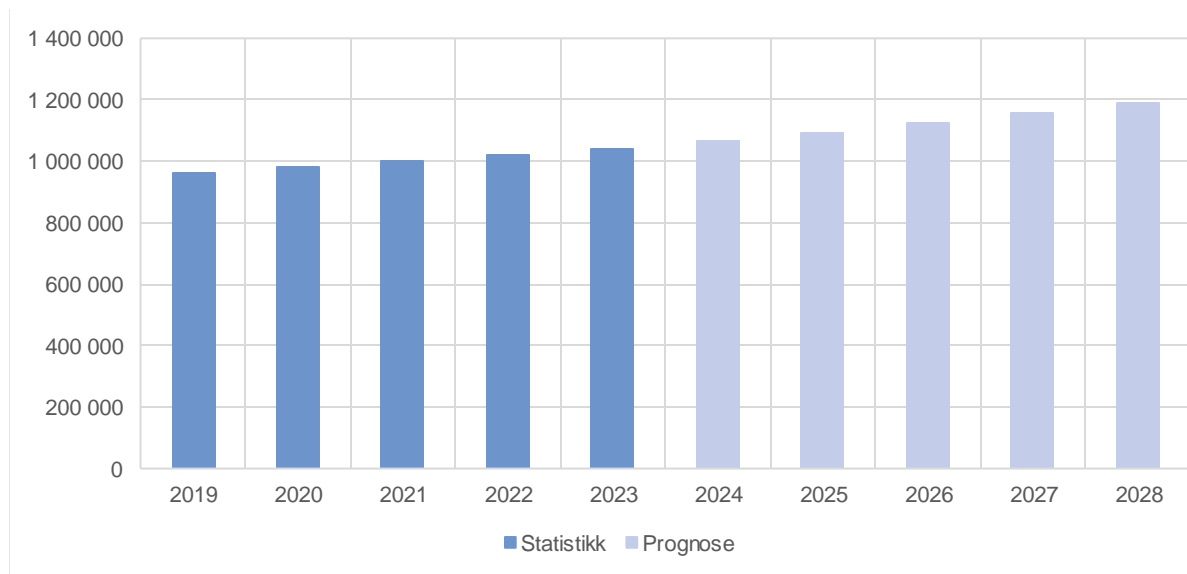

Kilde: NAV

Utviklingen i antall alderspensjonister og utbetalinger i 2024 og fremover

Det er ventet at antall alderspensjonister vil øke ytterligere i årene som kommer. Ifølge NAVs siste prognose, basert på gjeldende regelverk i 2023, vil det være 1 064 100 alderspensjonister ved utgangen av 2024. Anslaget for utgangen av 2028 er 1 190 100. NAV-rapport nr. 8 – 2023 «Utviklingstrekk i folketrygden 2012-2032» inneholder framskrivinger for utgiftene i folketrygden, og det er ventet at utgiftene vil være 362 milliarder kroner i 2032 (tall i 2024-kroner).

Figur 17 Prognose for antall alderspensjonister fram mot 2028 (ved utgangen av året)

Kilde: NAV

Vedlegg

Om pensjonsreformen og regelverk

Fra og med 1. januar 2011 trådte det nye regelverket for alderspensjon i kraft. Fra det tidspunktet har mange rett til alderspensjon fra og med fylte 62 år. Man kan velge å ta ut hel pensjon eller gradert pensjon: 20, 40, 50, 60, eller 80 prosent. I tillegg er det også mulig å kombinere alderspensjonen med andre ytelser, for eksempel gradert uføretrygd.

Pensjonsreformen har et langt tidsperspektiv. Endret regelverk for opptjening og beregning av alderspensjon fases inn for ulike fødselskull etter hvert som de nærmer seg aktuell alder¹⁹:

- «Gammel ordning»: årskullet født i 1943 og tidligere
- «Revidert ordning»: årskullene 1944 – 1953²⁰
- «Kombinert ordning»: årskullene 1954 – 1962
- «Ny ordning»: årskullene 1963 og framover

2016 var det første året alderspensjon ble utbetalt etter regler i folketrygdlovens kapittel 20. Da ble 1954-årskullet 62 år og kunne velge å starte uttak av alderspensjon. Årskullene fra 1954 til og med 1962 får alderspensjon opptjent og beregnet etter både folketrygdlovens kapittel 19 og kapittel 20 («kombinert ordning»).

Alderspensjon etter kapittel 20 har to hovedkomponenter: inntektpensjon og garantipensjon. Inntektpensjonen er en del av alderspensjonen som beregnes på grunnlag av den opptjente pensjonsbeholdningen. All pensjonsgivende inntekt fra 13 til 75 år teller²¹. Garantipensjon er et element i den nye alderspensjonen som gjelder dem som har relativt lav opptjening av inntektpensjon. Når opptjente pensjonsrettigheter overstiger et visst nivå, vil den enkelte kun få utbetalt inntektpensjon.

Et viktig moment med de nye reglene er at alle år i arbeid teller med ved beregning av pensjonen, og at man får pensjonsopptjening allerede fra første krone. Med de gamle opptjeningsreglene for alderspensjon oppnådde man full pensjonsopptjening etter 40 år.

¹⁹ Begrepsbruken på ordningene for de ulike årskullene følger Kjørstad og Sysse (2012), «Velferdsrett I» (5. utgave)

²⁰ Det var også mulig for personer i 1943-kullet å bli inkludert i «revidert ordning»

²¹ Opptjening fra 13 år gjelder for inntekt opptjent etter 2010

Referanser

Uføretrygd – kvartalsstatistikk, <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/aap-nedsatt-arbeidsevne-og-uforetrygd-statistikk/uforetrygd>

NAV-rapport nr. 8 – 2023 Utviklingstrekk i folketrygden, <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/nav-rapportserie/nav-rapporter/utviklingstrekk-i-folketrygden-20122032>

Pensjon – statistikk. Alderspensjon, <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/pensjon-statistikk/alderspensjon>

NOU 2022:7 Et forbedret pensjonssystem, [NOU 2022: 7 - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nou20227/nou20227.pdf)

St.meld. nr. 12 (2004-2005) Pensjonsreform – trygghet for pensjonene, [St.meld. nr. 12 \(2004-2005\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/stmeld122004-2005/stmeld122004-2005.pdf)

St.meld. nr. 5 (2006-2007) Opptjening og uttak av alderspensjon i folketrygden, [St.meld. nr. 5 \(2006-2007\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/stmeld52006-2007/stmeld52006-2007.pdf)